

HACI ÇEVİK • “Konya’da Kürt m Var?”

HACI ÇEVİK Konya Kulu'da doğdu. Lisans eğitimini Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde, yüksek lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Siyaset Bilimi anabilim dalında tamamladı. Potsdam Üniversitesi Genel Sosyoloji ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet-Göç Çalışmaları anabilim dallarında doktora çalışmalarına devam etmektedir. Aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Akademik ilgi alanları arasında Kürt siyasal kimliği, Orta Anadolu Kürtleri, etnik ayrımcılık ve siyasallaşma, göç ve entegrasyon, siyasal psikoloji bulunmaktadır. Bu alanlarda yazdığı makaleler çeşitli kitap ve dergilerde yayımlanmıştır.

İletişim Yayınları 3008 • Araştırma-İnceleme Dizisi 493

ISBN-13: 978-975-05-3073-9

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN İrfan Eroğlu

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Cihangir Aytuğ

KAPAK FOTOĞRAFLARI Aile albümleri ve Hacı Güneş

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Büşra Bakan

DİZİN Berkay Üzüm

BASKI Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HACI ÇEVİK

“Konya’da Kürt mü Var?”

Orta Anadolu Kürtleri
ve Kürtlerin Siyasallaşması

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	17
Kavramsal tercihler.....	23
Bölümler üzerine.....	30
Sorular, yanıtlar, olgular.....	33
BİRİNCİ BÖLÜM	
“ŞİDDET COĞRAFYASI” TARİHİ İÇİNDE ORTA ANADOLU KÜRTLERİNİN İZLERİNİ ARAMAK	35
Tarihsel göç: Kürdistan coğrafyasından Orta Anadolu’ya	36
Osmanlı İmparatorluğu belgelerinde Orta Anadolu Kürtleri.....	39
Zorunlu iskân politikaları: Orta Anadolu Kürtlerinin yerleşik yaşamı.....	43
Orta Anadolu’nun Kürt aşiretleri.....	46
İkinci Yurt: Kulu ve Cihanbeyli	50
“Konya çölündeki Kürt aşiretleri”: Cumhuriyet ve Orta Anadolu Kürtleri	53

İKİNCİ BÖLÜM

AYRI AMA İÇ İÇE	59
"Kürt anasını görmesin": Tarihsel bağlamda Kürt meselesi	59
Kulu ve Cihanbeyli'ye farklı bir gözle bakmak	67
<i>"Kürdü köpeği toplayıp getirmişsiniz":</i>	
Kürtlüğün Orta Anadolu'daki tezahürleri.....	68
Orta Anadolu'da Kürt olmak.....	75
<i>"Oy çok çıktığı için hem kızarlardı hem korkarlardı":</i>	
Orta Anadolu'da toplumsal ilişkiler.....	79
"İki kere öteki olmak".....	83
<i>"Kürdün marketi ayrıdır": Toplumsal ilişkiler bağlamında</i>	
ekonomik faaliyetler ve emek süreci.....	87
<i>"Kopı kopatmışke": Bir özgül değer olarak kültürel yapı</i>	93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORTA ANADOLU'DA KÜRT SİYASALLIĞI	99
Konya'da siyasal geçmiş	100
Kulu ve Cihanbeyli'de siyaset	104
Menderes'e yakılan ağıt: Demokrat Parti döneminde	
Orta Anadolu Kürtleri.....	105
Askerî darbelerin şekillendirdiği siyaset.....	107
"İkinci kurtuluş": Demirel ve Ecevit döneminde	
Orta Anadolu Kürtleri.....	110
Siyasal şiddet yılları ve Orta Anadolu'da etkisi.....	115
<i>"Türk köylerine böyle bir şey yaptıklarını</i>	
<i>hiç görmedim": 12 Eylül Darbesi</i>	
ve Orta Anadolu'da "Kürtlük".....	119
Kulu ve Cihanbeyli'de Kürdi siyaset	124
Legal siyaset öncesi örgütlenme çalışmaları.....	125
<i>"Vedat Aydın Kürt olduğu için öldürüldü":</i>	
Halkın Emek Partisi.....	132
Farklı çevrelerden Kürtler ile	
kurulan ortaklık: Demokrasi Partisi.....	139
Bir Orta Anadolu Kürt siyasetçi Murat Bozlak:	
Halkın Demokrasi Partisi.....	143

Kulu ve Cihanbeyli’de giderek yerleşen Kürdi siyasallaşma: Demokratik Halk Partisi.....	149
Bağımsız adayların etkisizliği: Demokratik Toplum Partisi.....	152
Orta Anadolu’da “demokratik özerklik” tartışmaları: Barış ve Demokrasi Partisi.....	155
Yeni siyasi anlayış: Halkların Demokratik Partisi.....	158

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORTA ANADOLU KÜRTLERİNİN KÜRDİ SİYASALLAŞMA SÜREÇLERİ.....	165
Kürt sorunu bağlamında Orta Anadolu Kürtleri.....	166
Orta Anadolu’da siyasallaşma.....	169
Orta Anadolu Kürtlerinin “Avrupa macerası”.....	170
<i>“Avrupa’ya gelince Doğu’dan gelen Kürtleri daha iyi tanıdık”:</i> Avrupa’ya göç ve siyasallaşma.....	172
İsveç’te Kürt etnik temelli siyasallaşma.....	176
<i>“Bu dernekler insanlara birçok şeyi öğretiyor”:</i> Kürt kültür dernekleri ve Orta Anadolu Kürtleri.....	177
<i>“Arkadaşlar gidiyor ben gitmezsem dışarıda kalırım”:</i> Mekânsal bağlamda Orta Anadolu Kürtlerinin siyasallaşması.....	182
<i>“Pizzacı Kürtler”:</i> Emek alanları ve Orta Anadolu Kürtlerinin siyasallaşması.....	185
<i>“Eğlence geceleri”:</i> Siyasallaşmayı arttıran organizasyonlar.....	186
<i>“Eskiden bizlere hep Türk denirdi ama artık Kürt olarak tanınıyoruz”:</i> Almanya’da Kürt etnik temelli siyasallaşma.....	188
<i>“Bizim Kürtler derneklere gidip yardım aldılar pas alabilmek için”:</i> Kürt kültür dernekleri ve Orta Anadolu Kürtleri.....	192
Gündelik yaşam pratiklerinde Kürdi siyasallaşma örüntüleri.....	198

Kulu ve Cihanbeyli'ye ulaşan Kürdi siyasallaşma	199
<i>"Eskiden Almancılar gelirdi, bütün köy onların ağzının içine bakardı. Onlar ne derse doğru görünürdü": Siyasallaşmanın yayılması</i>	200
<i>"Ben burada ne zorluklar çekiyorum; senden sadece tek bir şey istiyorum": Seçim dönemlerinde Avrupalı göçmenlerin siyasal etkileri</i>	202
<i>"Eskiden olduğu gibi kimse Almancının ağzına bakmıyor. Her söylediği doğrudur diye düşünmüyor": Gündelik yaşam ilişkileri ekseninde siyasal etkileme/etkilenme</i>	205
<i>"Gençler Almancılara özeniyorlardı": Siyasal etkileme/etkilenme süreçlerinde dolaylı faktörler</i>	207
"CHP'liler, MHP'liler sırf Kürtler kazanmasın diye oylarını AKP'ye verdiler": Kulu ve Cihanbeyli'de güncel siyasal durum	209
SONUÇ	217
KAYNAKÇA	225
DİZİN	229

...Başaramamak, benim yarama benzer, derindir, yaralıyı yavaş yavaş öldürür. Başarılı olamamış insanın sözü yavaş yavaş kaybolur, hayatı zamanın dalgalarına kapılır, paramparça olur. Başaramamış insandan ne bir söz kalır geride, ne de bir tarih. Yenilgiyi zaten anlatmaya gerek yok; yok oluşturdur. Ölülerin sesi duyulmaz, solukları hissedilmez.

Eğer "sen kimsin" diye soracak olursanız, size şunu söyleyebilirim; o insanlardan biriyim; mazlum, mağlup ve yok olmuş insanlardan bir insan yani... anlatım onların anlatısı, sesim onların sesidir. Ben Dengbej Biro'yum; onların hayatını, acı ve kederini, hepsi kaybolmuş seslerinin içinde gizli olan umut ve arzularını anlatacağım size.

(Uzun, 2005)

ÖNSÖZ

“Konya’da Kürt mü var?” sorusu Konyalı Kürtlerin sık karşılaştıkları bir sorudur. “Nerelisin?” sorusu, iktidar mekanizmalarının iddia ve çabalarının aksine, Türkiye’nin heterojen yapısının “gizli” bir şekilde sorgulanması anlamına gelir ve önemlidir. Bu soruya verilen cevap, çeşitli etiketleri de içinde barındırmaktadır. Örneğin, “Doğulu” olmanın üstü kapalı bir biçimde Kürt olmaya işaret etmesi, “Kara-denizli” olmanın, en azından son yıllarda, Türk milliyetçiliği ile özdeşleşmesi gibi etiketler, neredeyse tüm toplumsal ilişkilene biçimlerine etki edecek derecede önemlidir. “Memleket neresi?” sorusuna verilen cevap kadar, cevabın dile getirilişi de mesajlarla yüklü olabilir. “Dersimliyim” diye cevap veren ile “Tunceliliyim” diyen kişi arasındaki fark, verilen cevabın sosyolojik ve siyasal olarak taşıdığı sembolik anlamın içerisinde gizlidir. Bir diğer örnek, “Adanalıyım” ile “Adanalılık” arasındaki farktan verilebilir. “Nerelisin?” sorusuna verilen cevap, sembolik anlamları bağlamında, daha ilişkinin başlangıcında bir yön tablası işlevi görür.

Orta Anadolu Kürtleri için “Nerelisin?” sorusuna verilecek cevap, farklı bir zorluk içermektedir. Cumhuriyet tarihi boyunca Konya’nın –izleyen sayfalarda sıkça vurgulana-cak olan– Türk milliyetçiliği ve muhafazakârlık aynasındaki toplumsal ve siyasal özellikleri, Konyalı Kürtlere yapıştırılan işlevsel bir etiket olarak şekillenmektedir. Bu nedenle, “Konyalı” olduğunu söyledikten sonra bir şekilde “Kürt” olduğunu da belirtme isteği, kendiliğinden yapıştırılan etiketleri yapı bozumuna uğratma isteğine paraleldir. Orta Anadolu Kürtleri ile ilgili çalışmaların arttığı son yıllara kadar, Konya ve Kürt kelimelerinin yan yana gelmesi özellikle Orta Anadolu coğrafyası dışındaki coğrafyalarda şaşkınlıkla karşılanmaktaydı. Politik olarak Kürt siyasetine yakın olan bir Orta Anadolu Kürdü, Kürtlüğün toplumsal kabul sağlayacağı düşün­düğü ortamlarda memleketini söyledikten hemen sonra Kürt olduğunu da söyleme ihtiyacı hissetmektedir. Orta Anadolu coğrafyasının büyük çoğunluğu birbirine yakın özelliklere sahip olduğu için Kırşehir, Çorum, Ankara gibi Orta Anadolu Kürtlerinin bulunduğu kentlerde yaşayan Kürtler de Konyalılara benzer “zorluklar” yaşamaktadır.

Kocaeli Üniversitesi’ndeki lisans eğitimimin başlarında “politik” bir Kürt olduğumu belirtmek için ve çeşitli ortamlarda daha kolay kabul edileceğimi düşünerek, “Nerelisin?” sorusuna, vereceğim cevabın içereceği sembolik anlamın bilincinde olarak, Diyarbakır, Şırnak ve Hakkâri gibi şehirleri söyledim. Amacım, tanıştığım kişinin siyasal ve toplumsal duruşum hakkında edineceği ilk izlenimin, siyasal-düşünsel dünyayı yansıtıyor olmasını sağlamaktı. Fakat “politik” olmanın farklı boyutları olduğunu kavramaya başladığım dönemlerde, Konyalı olduğumu söyledikten sonra, yapıştırılan etiketleri tanıştığım kişiyle yapılan sohbetin ilerleyen safhalarında çıkarmaya başladım. Çünkü artık, Konya’da uzun yıllardır Kürtlerin yaşadığını ve kayda değer toplumsal, siya-

sal ve ekonomik yapılara sahip olduğunu vurgulamanın değerinin/öneminin farkına varmışım.

İçinde doğup, büyüdüğüm topraklardaki insanların hikâyesini merak ederek başladığım bu çalışma, “Konya’da Kürt mü var?” sorusuna verilen cevabın önemli bir boyutunu ele almaktadır.

Türkiye’de üretilen akademik yazım ile genel okura hizmet eden yayıncılık arasındaki ayrım henüz netleşmemiştir (Demirer, 2012, s. 9-10). Bu belirsizliğin farkında olarak, tez çalışmamın tıpkıbasım kitap olmasından ziyade, farklı okur çevrelerine de seslenen bir biçime dönüşmesini istedim. Dar bir hedef kitleye, akademik yetkinlik göstermek üzere hazırlanan tez çalışmamı, her türden okur ile iletişim kanallarını açık tutmasını umduğum bir kitaba dönüştürdüm.

Elinize ulaşan kitabın hikâyesi, bir bakıma son yıllarda Türkiye’de yaşamamın hikâyesidir. Bu kitap, okumaya, araştırmaya ve yazmaya duyduğum heyecanın beni yönlendirdiği yüksek lisans eğitimim sonucunda yazdığım tez çalışmamın yeniden ele alınıp, yazılmış bir halidir. Kocaeli Üniversitesi’nde başladığım tez çalışmam, Türkiye’de ve özellikle üniversitelerde yaşanan olağanüstü altüst oluşların yarattığı zorlu koşullar içerisinde tamamlanabildi. “Barış Akademisyenleri”nin yaşadığı haksızlıklardan doğrudan etkilenen tez çalışmamı, Kocaeli Üniversitesi’nde Yücel Demirer danışmanlığında başlayarak, Ankara Üniversitesi’nde Kerem Altıparmak danışmanlığında bitirebildim. Arada kaybedilen zaman, Türkiye’de aynı dönemde yaşanan hak ihlallerinin yanında sözü bile edilemeyecek niteliktedir. Otoriterliğin her geçen gün arttığı son dört yıl içerisinde bilgisayarımda her seferinde yeniden dosya oluşturarak başladığım çalışmam, tüm altüst oluşlarda bireysel olarak yaşadıklarımın çok daha fazlasına maruz kalan ve temel hakları dahi ellerinden alınmış onlarca Barış Akademisyeni ile üniver-

site dışında devam eden ilişkilerim sayesinde mümkün olabildi. Son zamanlarda Türkiye’de yaşanan tüm toplumsal ve bireysel altüst oluşlardan payına düşeni alarak sonuçlanan bu kitap, birçok insanın önemli dokunuşları sayesinde mümkün olabilmektedir.

Hem tez hem de kitabın yazılma sürecinde, çalışmama bir şekilde destek olan pek çok kişi oldu. En önemli katkı, destek, yoldaşlık, hocam Yücel Demirel’den geldi. Tez çalışmasının konusunu belirlediğimiz ilk günden, kitap olarak basılacağı güne kadar çalışmamın her aşamasına şahitlik etti ve neredeyse her parçasına destek oldu. Tezden kitaba değin, yaşadığı tüm altüst oluşlara rağmen, akademik danışmanlığı kadar, hayatıma yaptığı insani dokunuşlarla da teşekkürü en çok hak eden kişidir. Bu kitap Yücel Hoca olmadan olmazdı.

Çalışmama sundukları akademik katkıları kadar cesaretlendirici ve motive edici destekleri için Barış Akademisyeni sevgili hocalarım Derya Keskin, Hülya Kendir ve Güven Bakırcı’ya çok teşekkür ederim. Zor günlerde atılan imzanın insanların hayatlarını tamamen değiştirdiğini bilerek, çalışmama sahip çıkan Kerem Altıparmak’a; sundukları önemli katkılar ile çalışmamın derinleşmesini sağlayan Fethi Açıkel ve Örgen Uğurlu’ya; tüm metni titizlikle okuyup, eleştirileriyle çalışmamın dil yetkinliğinin gelişmesine önemli bir katkı sunan Levent Erçin’e en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tüm iş yoğunluğunun içerisinde zaman ayırıp dosyama inceleyen Tanıl Bora’ya ve İletişim Yayınları emekçilerine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Kulu ve Cihanbeyli’de, Almanya’da ve İsveç’te yaptığım araştırma sırasında görüşme talebimi kabul ederek çalışmamı olanaklı kılan kişilerin hepsine minnettarım. Alan çalışmasında teknik, lojistik destekleri ile daha fazla kişi ile görüşmemi sağlayan İhsan Baysal, Orhan Gezer, Ahmet Gezer, Adem Özgür, Muzaffer Özgür, Orhan Güllü ve Ramazan Ba-

şaran'a teşekkür ederim. Bu süreçte beni evlerinde misafir eden tüm akrabalarımın teşekkür borçluyum.

Tüm akademik ve gündelik yaşam koşullarımın içinde kendilerine ayırdığım zamanın kısıtlılığında şikâyet etmeden, her zaman yanımda olan annem Gülseren, babam Mustafa ve kardeşim Dilan'a minnettarım. Sohbetleri ile bakış açımı genişleten, her zaman yanımda olan ve bana güç katan dostlarım Buşra Çelik ve Eda Gökmenoğlu'na içten teşekkürlerimi sunarım.

İnişli çıkışlı yolları usanmadan benimle beraber yürüyen Ezgi Demirtaş Çevik'in desteği tarifsizdir.

Kitabımın tüm eksiklikleri bana aittir.

Nisan 2020, Ankara

GİRİŞ

Türkiye’de Kürtlerin çoğunlukla Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar “Kürdistan” coğrafyası olarak tanımlanan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yerleştiği kabul edilir. Oysa göz ardı edilemeyecek büyüklükte bir Kürt nüfus, uzun bir süredir Orta Anadolu’da meskûn durumdadır. Kürdistan’dan farklı zamanlarda, farklı gerekçelerle göç etmiş/ettirilmiş olan bu topluluk, Orta Anadolu nüfusunun artık yerleşik bir parçasıdır. Konya, Ankara, Aksaray, Kırşehir, Sivas gibi şehirlere dağılmış bu Kürtler, “Konya Ovasındaki Kürtler”, “Orta/İç Anadolu Kürtleri” gibi isimlerle anılır.

“Orta Anadolu” kavramını coğrafi bir tanımlama olarak kullanıyorum. Siyasi otoriteler coğrafi bölgeleri çoğunlukla içinden geçilen dönemin siyasal ihtiyaçlarına göre, farklı biçimlerde tanımlar. Osmanlı Devleti döneminde “Anadolu” veya “Anadolu” ismi, merkezi Amasya olan, Sivas ve Kastamonu’nun da dahil olduğu bir eyaleti tarif ederdi. Günümüzde özellikle Türkiye Cumhuriyeti’nin üzerinde kurulduğu daha geniş bir toprak parçasına Anadolu diyoruz. Günümüzün idari sınırları bakımından, kuzeyde Kastamonu-Sinop, güneyde

Burdur-Isparta ile Adana-Kahramanmaraş illerinin köşe noktalarını oluşturduğu ve Anadolu coğrafyasının merkezini içine alan bir üçgeni andıran bölge “Orta Anadolu” olarak tanınıyor (Alakom, 2007, s. 14). Kürt topluluklarının uzun yıllardır yerleşik olduğu Orta Anadolu Bölgesi ise, coğrafi anlamdaki “İç Anadolu” bölgesinin biraz dışına da taşıyor.

Orta Anadolu Kürtleri homojen özelliklere sahip bir topluluk olarak anlaşılmalıdır. Her aşiretin kendine özgü özellikleri vardır. Örneğin, Ankara'nın Haymana'sında yaşayan Kürtler ile Kırşehir'in Kaman ilçesindeki Kürt toplulukları, başta toplumsal örgütlenme, Kürtçe kullanımı olmak üzere, birçok alanda birbirine benzemez. Dolayısıyla farklı aşiret bağları nedeniyle birbirinden farklı olan Orta Anadolu Kürtlerini, bütüncül bir bakış açısı ile ele almak mümkün değildir.

Ankara'nın Polatlı, Haymana, Şereflikoçhisar ve Balâ; Konya'nın Kulu, Cihanbeyli, Yunak, Çeltik, Sarayönü, Kadınhanı ilçelerinde hatırı sayılır bir Kürt nüfus yerleşmiş/yerleştirilmiş durumdadır. Kırşehir'in Kaman ve Çiçekdağı ilçeleri ile Çankırı, Aksaray, Yozgat, Çorum, Amasya, Niğde ve Tokat'ı kapsayan büyük bir coğrafyada Kürtlerin uzun yıllardır yaşadığını biliyoruz. Bu Kürt topluluklarının her birinin ayrı bir araştırma konusu olabilecek düzeyde farklı özellikleri var.

Son yıllarda Orta Anadolu Kürtlerini merkeze alan çalışmaların arttığı söylenebilir. Fakat aslında birbirinden farklı özelliklere sahip olan Orta Anadolu Kürtlerini homojen bir topluluk olarak gören bütüncül yaklaşımlar, derinlikli analizlere engel oluyor. Bu bağlamda, bir Orta Anadolu Kürdü olarak, içinde büyüdüğüm toplumun tarihsel ve sosyolojik durumunu merak ederek başladığım bu çalışmada, Orta Anadolu'da yaşayan grubun tamamından ziyade, Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde yaşayan Kürtlere odaklan-

dım. Bu seçimim, çalışmamın temel tezi ile doğrudan bağlantılıdır. Çalışmamda, bütünsel olarak Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde yaşayan Kürt topluluğunun toplumsal-siyasal "oluş"unu ele almaya gayret ettim.

Çıkış noktamı, "Bu denli milliyetçi ve muhafazakâr bir siyasal atmosfere sahip olduğu bilinen Orta Anadolu bölgesinde, Kürtler kimliğini nasıl muhafaza etti?" sorusu oldu. Bu sorunun açtığı patika beni, Konya'nın Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde yaşayan Kürtlerin en belirgin özelliği olan, "Avrupa'ya göç" olgusuna götürdü. Kulu ve Cihanbeyli, Orta Anadolu'da, Avrupa ülkelerine belki de en çok göç veren iki ilçedir. Bu iki ilçeye bağlı Kürt köylerindeki her haneden en az bir üyenin Avrupa'da yaşadığını iddia etmek yanlış olmaz. Bu nedenle çalışmamda Avrupa ülkelerine yapılan göç ve etnik kimliksel siyasallaşma arasındaki ilişkinin etki ve sonuçlarını anlamak üzere, Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde yaşayan Kürtlere odaklandım.

Kulu ve Cihanbeyli idari sınırlar olarak iki ayrı ilçe olsa da bu kitapta bir bütün olarak ele aldım. İlçe merkezlerinin etrafında kurulmuş olan Kürt köyleri, kültürel, ekonomik ve sosyal anlamda birbiri ile benzer özellikler taşır. Bölgedeki insanlar kendilerini tanımlarken, ilçe isimlerinden daha çok köylerinin isimlerini kullanır. İki ilçe, sadece idari sınırlar bakımından birbirinden ayrılmıştır. Günlük yaşamda hangi köyün idari olarak hangi ilçeye dahil olduğu sık sık karıştırılır. Bu nedenle sonraki bölümlerde, Kulu ve Cihanbeyli'den iki ayrı ilçe olarak söz etsem de araştırma, inceleme, değerlendirme sürecinde bölgeyi bir bütün olarak ele aldım.

Çalışmanın açıcı iki kavramından biri olan "siyasallaşma" kavramını, Kürdi¹ siyasal davranış örüntülerinin

1 "Kürdi" kavramı, metnin tamamında Kürt etnik kimliği temelli siyasal davranışları tanımlamak için kullanılmıştır. Bu kavram, etnik kimliksel bağlamda gerçekleştirilen siyasal, toplumsal ve kültürel tüm politikaları kapsayacak şekilde ele alınmıştır.

yaygın olması, “Kürdi siyasal davranış kavramı”nı ise, Kürt etnik kimliğini önceleyen politik taleplerin Orta Anadolu Kürtleri arasında yaygınlaşması bağlamında ele alıyorum. Bu anlamda, özellikle oy verme tercihleri üzerinden Kulu ve Cihanbeyli’de yaşamakta olan Kürtlerin ve bu coğrafyadan Avrupa’nın değişik ülkelerine göç etmiş olan kişi ve grupların siyasal davranışlarını değerlendireceğim.

Kitabım, söz konusu coğrafyadan Avrupa ülkelerine göç edenlerin, Kürt etnik kimliği üzerinden siyasallaşma süreçleri ve bu süreci Kulu’ya, Cihanbeyli’ye taşıma yöntem ve araçlarını konu alıyor. Bu bağlamda iki düzeyli bir düşünme biçimi oluşturmaya çabaladım: Birinci düzeyde Avrupa’ya göç etmiş kişilerin, orada yaşadıkları siyasallaşma sürecine eğildim. İkinci düzey ise bu siyasallaşmanın Kulu ve Cihanbeyli’ye aile ve yakın çevreleri aracılığıyla taşınmasına ilişkindir.

Değerlendirme sürecinde Avrupa ülkelerine yapılan göçün temel dinamiklerini, Orta Anadolu Kürtlerinin Anadolu coğrafyasına gerçekleştirdikleri tarihsel göçü, Kulu ve Cihanbeyli’deki diğer topluluklarla olan ilişkilerini ve bölgede yaşayan Kürt topluluklarının sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini de çalışmamın kapsamına aldım.

Araştırmamın amacı, özellikle Kulu ve Cihanbeyli’de yaşayan Kürt topluluklarının, muhafazakâr ve milliyetçi düşünce yapısının yoğun olduğu bilinen Anadolu’nun iç kesimlerinde, nasıl bir Kürdi siyasallaşma sürecinde olduklarının açığa çıkarılması ve bu sürecin belirleyici dinamiklerinin açıklanmasıdır.

Bu çerçevede, Kürt etnik kimliği bağlamında gerçekleşen siyasallaşmada genel olarak “Türkiye’de Kürt siyasi hareketi”nin² gelişmesi ve yasal alanda yürütülen siyasal mücadele-

2 Kürd Siyasi Hareketi tanımlaması ile Kürt etnik kimliğinin kolektif kimlik taleplerini önceleyen –illegal olarak tanımlanan oluşumlar da dahil olmak üzere-, çoğunlukla ortak bir tabana sahip Kürt siyasi oluşumları kastedilmektedir. Kürt siyasetinin politik liderliğini üstlenen çok çeşitli oluşumlar mevcuttur.

lenin genişlemesinin etkilerini inceledim. Doksan yılı aşkın bir süredir yakıcılığını koruyan “Kürt Meselesi”nin çözüm sürecinde, Orta Anadolu’da bulunan farklı etnik kimlikli toplulukların bir arada yaşamaları ve bu deneyimden süzül en derslerin analitik bir biçimde değerlendirilmesi önemlidir. İç Anadolu’da uzun zamandır bir arada yaşayan topluluklar, farklı etnik kökene sahip olmalarına rağmen bugüne dek ciddi bir çatışma yaşamadan günümüze gelebilmişlerdir. Bu durum yıllardır aynı coğrafyada birlikte yaşamının sonucunda ortaya çıkmış olmalıdır. Kürt topluluklarının özellikle 1990’lardan itibaren Türkiye’nin batı illerine zorunlu göç olgusu, toplumsal problemler üretmeye devam ediyor. Marmara, Ege Bölgesi gibi milliyetçi duyguların yoğun olduğu bölgelerde sonradan göç eden Kürtlere yönelik ırkçı saldırılar hafızalarda tazedir (Bora, 2014, s. 83-112). Fakat araştırma sahası olarak belirlediğim Kulu ve Cihanbeyli’de uzun zamandır birlikte yaşayan farklı etnik topluluklar arasında bugüne kadar şiddet içeren ciddi bir çatışma söz konusu olmamıştır. Bu yüzeysel karşılaştırma dahi Orta Anadolu Kürtlerinin Kürt meselesinin çözümünde olumlu bir örnek olarak ele alınabileceğini gösterir. Bir yandan da gelişen Kürt etnik temelli siyasallaşmanın farklılıkları, barış sürecine ışık tutabilecek niteliktedir. Bu bağlamda, bu çalışmada kulak kabartılacak bir diğer konu, Kürt sorununun çözümünde Orta Anadolu Kürtlerinin siyasallaşmasının özgül yeri ve rolüdür.

Orta Anadolu Kürtleri hakkında bugüne kadar ciddi bir akademik araştırma yapılmamıştır. Son yıllarda Orta Anadolu Kürtleri üzerine çalışmalar giderek artsa da bunların ancak az bir kısmı akademik anlamda değerli sayılabilir.

tur. Bu oluşumların birbirleri ile olan organik ilişkilerinden bağımsız olarak ortak bir destekçi kitlesine sahip olmaları bu birlikteliği sağlamaktadır. “Kürt Siyasi Hareketi” tanımlaması, PKK, HDP, HDK, DTK, DBP gibi örgütsel yapıları içeren geniş bir çerçevede kullanılmıştır.

Dolayısıyla okumaya başladığınız metnin hazırlanmasında en büyük problem, yazılı kaynak eksikliği oldu. Bu nedenle başlangıçta planladığımdan daha fazla alan araştırması ve-rilerine dayanıyor: Kulu ve Cihanbeyli ile İsveç ve Alman-ya’da yapılan alan çalışmalarındaki yüz yüze görüşmeler-den elde edilen veriler çalışmamın ağırlık merkezini oluş-turuyor.

Kolayca tahmin edilebileceği gibi Kürt, Kürtlük, Kürt so-runu gibi konularda çalışan araştırmacıların karşılaştığı so-run olan “konu üzerinde görüş belirtme konusundaki çe-kince”, en büyük güçlük oldu. Yurtdışında yapılan görüş-melerdeki “rahat” konuşma pratikleri, Kulu ve Cihanbey-li’de yerini suskun ve çekingen davranışlara bırakmıştı. Bu çekingenlik veya ürkeklik, yakıcılığını koruyan Kürt me-selesinin tartışıldığı düzlemin kolaylıkla “terörizm” bağla-mına kaydırılabilmesinden kaynaklanıyor. Yurtiçinde ya-pılan görüşmelerde bu sıkıntı örneğın, “Avrupa’daki insan-lar bu konularda (Kürtlük, PKK vb.) çok rahat konuşuyor-lar, onların korkacakları bir şey yok” (Erkek, yaş 36, Kulu, 18 Ocak 2015) sözleriyle Türkiye’de Kürtlük ve Kürt siya-seti hakkında konuşmanın “tehlikeli” olduğuna işaret edil-miştir.

Avrupa’ya yapılan göç, Kulu ve Cihanbeyli’deki Kürt top-luluklarının “Kürt etnik temelli siyasallaşması” sürecinde etkili olan tek değişken değildir kuşkusuz. Hem kuramsal arka plan hem de eldeki veri, toplulukların ve/veya bireyle-rin siyasallaşmasının tek yönlü olmayan daha karmaşık bir sürecin izlerini barındırıyor. Bu olgunun farkında olarak, “Avrupa’ya göç” hem Kulu ve Cihanbeyli’de kalan Kürtle-rin hem de göç edenlerin “Kürt etnik temelli siyasallaşma süreci”nde önemli ancak tekil olmayan bir etkidir. Araştır-ma sürecinde elde edilen veriler, siyasallaşmanın tek bir de-ğişken üzerinden gerçekleştiği anlamı taşımamakla beraber

Avrupa'ya yapılan göçler olmasaydı bu bölgedeki Kürtlerin, siyasallaşmayacaklarını da düşündürmüyor. Çalışma kapsamında, Avrupa'ya yapılan göçü, Kulu ve Cihanbeyli'deki Kürt topluluklarının önemli bir karakteristik özelliği ve önemli etmenlerden biri olarak ele aldım.

Kavramsal tercihler

Başlangıçta, iki temel kavram yol açıcı bir işleve sahip oldu: göç ve siyasallaşma.

Orta Anadolu Kürtlerinin Avrupa ülkelerine gerçekleştirdikleri göçün siyasal tercihlerine yaptığı etkiyi anlamaya çalıştım. Özellikle göç ve siyasallaşma arasındaki ilişki üzerinden bir bağlam oluşturmayı hedefledim. Araştırma sonuçlarının daha iyi anlaşılabilmesi için, göç ve siyasallaşma kavramlarını çalışma boyunca hangi teorik temeller üzerinden ele aldığımı belirtmek yararlı olacaktır.

Göç, sosyal bilimlerin tüm alanları için önemli bir kavramdır. Sosyolojik, ekonomik ve kültürel araştırmalarda sıkça kullanıldığı malumdur. Orta Anadolu Kürtlerinin siyasallaşma süreçleri incelenirken de göç kavramı bir anahtar işlevi görür. Kulu ve Cihanbeyli'de yaşayan Kürt topluluğu, Türkiye'nin Kürt nüfusunun yoğunlukta olduğu bölgelerinden Anadolu'nun içlerine doğru yapılmış –metin içinde “tarihsel göç” olarak tanımlanan– göç hareketi ile şu an buldukları coğrafyaya yerleşir/yerleştirilir. 1960'lardan itibaren bu defa Avrupa ülkelerine doğru yoğun bir göç gerçekleşmiştir. Bu nedenle, ele alınan siyasallaşma olgusu ile ilişkisi bağlamında, kapsamlı ve çok yönlü göç kavramı kritik bir öneme sahiptir.

Göç, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “[E]konomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yer-